

La Primavera

Giunt' è la Primavera e festosetti
La Salutan gl' Augei con lieto canto,
E i fonti allo Spirar de' Zeffiretti
Con dolce mormorio Scorrono intanto:
Vengon' coprendo l' aer di nero amanto
E Lampi, e tuoni ad annuntiarla eletti
Indi tacendo questi, gl' Augelletti;
Tornan' di nuovo al lor canoro incanto:
E quindi sul fiorito ameno prato
Al caro mormorio di fronde e piante
Dorme 'l Caprar col fido can' à lato.
Di pastoral Zampogna al suon festante
Danzan Ninfe e Pastor nel tetto amato
Di primavera all' apparir brillante.

Vivaldi, lentesonnet

1

Het wordt heter onder de lampen. Diana heeft het amper gedacht, of de visagist komt aangesneld. In enkele soepele bewegingen poedert hij haar gezicht bij.

Een mager hulpje met grote donkere vlekken onder zijn oksels houdt een bord omhoog.

APPLAUS. Het slechts in silhouetten zichtbare publiek gehoorzaamt als een brave schoolklas.

Alleen de voorste rij zit in het felle, warme studiolicht en ze onderscheidt enkele glimmende gezichten. Ook dat van de in het zwart gehulde Lieke, die geheel volgens door haar zelf geïnitieerde tienerregels weigert ook maar iets goed te keuren van wat haar ouders, voor wie ze zich nu ongetwijfeld heftig geneert, zeggen of doen. Laat staan dat ze mee zou doen aan verwerpelijk kuddegedrag als applaus.

Lieke leeft in een andere wereld. Een wereld die ze kent noch herkent.

Opletten. Straks verpest ze het omdat ze er met haar gedachten niet bij is...

Zouden de kijkers thuis, of het publiek hier, enig benul hebben van de intensieve voorbereiding die het Robbert en haar heeft gekost? Met een kans van één op veertig om te winnen. Veertig stellen, families, die net als zij tijd en energie hebben gestoken in een droom, die misschien die abstracte status altijd zou houden. Maandenlang hebben ze hiernaartoe geleefd, naar dit moment waarop zelfs de normaal niet van zijn stuk te brengen Robbert zweetdruppels van zijn voorhoofd moet wissen.

Stel dat het toch eens echt zou gebeuren.

‘Rijke handelaars en bankiers zoals de families Frescobaldi en Antinori legden de basis voor het feit dat deze streek, waarvan ik de naam van u wil horen, tegenwoordig de oudste ononderbroken wijntradities van Italië kent. Ze namen druivenrassen uit Frankrijk mee om dat te bereiken. Mijn vraag is dus: over welke streek heb ik het? Maar ik wil ook van u horen in welke periode dit speelde. Uw tijd gaat nu in.’

Haar mondhoeken krullen omhoog, en ze knipoogt naar Robbert. Dit weet ze. Zelfs zonder de voorbereiding voor deze finale had ze deze vraag probleemloos beantwoord. ‘Het gaat over Toscane, en u bedoelt de renaissance.’

De felblauwe ogen van haar echtgenoot glunderen, terwijl de quizmaster met een ingestudeerde, te brede lach zijn armen om hun schouders slaat. De in smoking gestoken presentator met de trouwe hondenogen feliciteert haar met het uitstekende en volledige antwoord. ‘Jullie zijn werkelijk grandioos!’

De wijsvinger van haar klamme linkerhand strijkt in een gewoontegebaar nerveus onder haar linkeroog langs, vanaf haar neusvleugel tot aan haar oor. Alsof ze behoefte heeft aan de bevestiging dat er niets is veranderd. Niet doen, straks veegt ze alle schmink weg...

Als ze goed heeft opgelet volgt er nog één vraag. Een laatste vraag voor Robbert.

Mocht het misgaan, ligt het niet aan haar.

Opletten. De camera's draaien.

Tromgeroffel klinkt uit de speakers van studio zes. De geelachtige schijnwerpers kleuren oranje, enkele lichten doven. Het publiek houdt zijn adem in.

Ze heeft gelijk.

Een laatste vraag.

De teller staat op tweehonderdvijftigduizend euro.

Dat is niet genoeg. Ze hebben van tevoren afgesproken dat ze de ultieme finalevraag zullen accepteren. Inclusief het risico dat ze met lege handen naar huis gaan. Als ze nu stoppen kunnen ze hun droom nog steeds niet verwezenlijken. Tenminste, op die basis durfde zij het niet aan.

Robbert wel.

‘Zijn jullie er klaar voor?’

Robbert pakt haar hand. Hij knikt.

‘De laatste vraag is voor u, meneer De Wit, en die vraag bestaat uit drie delen. U weet ongetwijfeld dat de componist Vivaldi, geboren in Venetië in de zeventiende eeuw, het Italiaanse land heeft gevat in zijn wereldberoemde *De Vier Jaargetijden*. Als eerste wil ik die jaargetijden van u horen, in het Italiaans natuurlijk.’

La primavera, estate, autunno en inverno. Daar is Robbert snel uit. Applaus klinkt. Hij knijpt in haar hand.

Ze trekt haar hand terug. Het zweet breekt haar aan alle kanten uit. Vivaldi. Waarom nu uitgerekend een vraag over *De Vier Jaargetijden*?

Het tromgeroffel zwelt aan.

‘Dat was een makkie, niet? Maar nu... De tweede vraag betreft de componist zelf, ook wel Il Prete Rosso genoemd, de rode priester. Zijn bijnaam wil ik dus niet van u horen, maar wel zijn voornaam. Bovendien wil ik van u weten in welk jaar hij werd geboren, en welk instrument hij speelde.’

‘Dat zijn drie vragen,’ protesteert Robbert. Maar ze ziet de vrolijke twinkeling in zijn ogen en twijfelt geen moment: hij weet de antwoorden. Natuurlijk weet hij die. Vivaldi. Ze doet haar best om haar ademhaling onder controle te krijgen. Diep vanuit de buik inademen, via de mond langzaam uitademen. Concentreer je. ‘Antonio Lucio...’ Robbert krijgt een spontaan applaus na het noemen van die tweede voornaam. ‘Hij werd geboren in 1678, ik meen in maart...’ Opnieuw klinkt applaus. ‘En hij speelde viool.’

Een voller, lang applaus. Het magere hulpje kan inpakken, het publiek leeft mee en reageert spontaan.

Het dringt nauwelijks tot haar door.

De Vier Jaargetijden. Viool. In gedachten ziet ze zichzelf, als tiener, in een gloednieuwe jurk die overduidelijk speciaal voor de gelegenheid was uitgezocht, volledig in harmonie met het glimmende houten instrument dat ze bespeelt, thuis oefenend voor de spiegel... Een pijnlijke steek onder haar middenrif beneemt haar de adem. Nu ze op het punt staat deze grote stap te nemen vullen haar gedachten zich vaker dan ooit met de herinneringen. Toeval bestaat niet. De brief. Het is de brief. De witte envelop, met haar naam in ietwat bibberige, maar keurige, handgeschreven letters, die ineens op de deurmat lag.

Het negeren en wegdrukken valt haar sowieso steeds zwaarder. Maar nu... nu lijkt het zelfs uit haar poriën te komen en het verbaast haar dat Robbert nog niets lijkt te merken. Het is haar geluk dat hij blind is voor de buitenwereld als hij zich concentreert op iets wat hem dag- en nachtvullend bezighoudt, intrigeert. Mocht hij al iets aan haar merken, dan denkt hij vast dat ook haar hoofd vol zit met het nieuwe leven, dat steeds dichterbij komt.

Kan ze het? Kan ze dit afdoen met een simpel en nietszeggend ‘Sorry, ik kan het niet’?

Het zal moeten. Ook al breekt het haar hart. Niet aan denken. Concentreer je op Robbert. Ze had toch het donkerblauwe pak voor hem moeten uitzoeken, niet dit zwarte. Zwart is chic en veilig, maar het maakt hem bleek.

‘En dan nu de aller-, allerlaatste vraag. Als u die goed beantwoordt, dan verdubbelen wij uw huidige score. Als u een fout antwoord geeft, gaat u zonder één cent naar huis. Weet u zeker dat u wilt doorgaan? Ik bied u nog één laatste kans, u kunt nu stoppen en naar huis gaan als een gefortuneerd echtpaar, met een kwart miljoen euro in uw portemonnee. Belastingvrij.’

Haar man knikt.

‘Ja,’ zegt ze. Met slechts een laatste fractie terughoudendheid. Een nieuwe stap, een andere omgeving, een mooier leven. Ja. Weg van de herinneringen en de nachtmerries die op de loer liggen. Ze kruist de vingers van haar linkerhand.

‘Vorige maand heeft onze kandidaat met een nul op het scorebord onze studio verlaten, ik weet niet of u onze uitzending toen heeft gezien,’ zegt de presentator.

‘We blijven bij onze beslissing. Ik ben er klaar voor.’

‘U speelt alles of niets? Dat noem ik nog eens lef hebben, is het niet, dames en heren? Goed, meneer De Wit, daar gaan we. De derde en laatste vraag, voor vijfhonderdduizend euro... of niets...’ Het tromgeroffel overstemt nu alle geluiden in de studio. ‘Noem mij een zin uit één van Vivaldi’s sonates. U mag zelf een keuze maken uit de vier sonates en het mag in onze eigen,

minder romantische, maar voor iedereen hier verstaanbare taal. U heeft een minuut, en uw tijd gaat... nú in!

Robbert veegt met een mouw langs zijn voorhoofd. Wat zei de man? Een sonate? Verwachten ze dat hij een hele sonate uit zijn hoofd kan toveren, of heeft ze niet geluisterd? Hè, verdorie.

Opletten nu.

Ze kijkt naar hem. Naar de man met wie ze de grote stap zal nemen. Tenminste, als hij een juist antwoord geeft.

Diep ademen vanuit de buik. Dan zal het verkrampte gevoel verdwijnen. Ze plukt een stofje van haar smetteloos witte blouse.

‘Het antwoord moet nu komen,’ zegt de presentator, die zijn vlinderstrikje heen en weer beweegt in iets wat lijkt op plaatsvervangende nervositeit.

‘Terwijl de lucht wordt bedekt met een zwarte mantel, kondigen een paar losse bliksems en donderslagen de lente aan. Zodra zij zwijgen hervatten de vogels hun bekoorlijke gezang.’ Met het uitspreken van het laatste woord wordt Robberts lach breder dan ze ooit heeft gezien.

Toe maar. Hij kiest ook nog de lente. Ze zou bijna denken dat hij er iets van weet. Maar zijn onbekommerde lach spreekt dat tegen. Hij heeft geen idee. Ze weet het absoluut zeker.

‘Bravo!’ De presentator omhelst haar man, althans, hij doet een poging daartoe die onhandig overkomt omdat Robbert niet te stuiten is in zijn juichen. Daarna is zij aan de beurt. Zij is een makkelijker prooi, en in een automatisch gebaar draait ze de linkerkant van haar gezicht van hem weg als hij haar wil zoenen. ‘U heeft een half miljoen euro gewonnen! Dames en heren, hier staan de trotse winnaars van... *De wereld is van u!*’

Robbert balt zijn handen tot vuisten, die hij in een triomfantelijk gebaar de lucht in gooit. ‘Yes! We hebben het gered!’

Ditmaal wil het hulpje dat het publiek alles uit de kast haalt. Hij zwaait met zijn bord en juint de mensen op om zich te laten horen. Gejuich, applaus, zelfs toeters zijn kennelijk uit de studiokast gehaald.

Iemand drukt een glas champagne in haar hand. Champagnetijd, is het echt waar? Gaan ze het doen? Ze heeft er amper over durven nadenken, in tegenstelling tot Robbert, die hun huis vorige maand al te koop wilde zetten. Gaan zouden ze, er was geen enkele vezel in zijn lijf die eraan twijfelde. Met zijn ruige zeemansuiterlijk, compleet met ietwat rossige baard van drie dagen, lachte hij al haar bezwaren weg. Robbert. Het doet soms oprecht fysiek pijn, als ze bedenkt dat ze juist de zwartste pagina’s uit haar levensboek niet met hem kan delen. Niet wil delen, nu niet meer.

Ze zal het hem niet vertellen.

De brief.

Hoe kan ze in godsnaam gaan?

Met het hart in haar keel heeft ze de regels gelezen en daarna, met trillende vingers, het papier terug in de envelop geschoven. Ze heeft de woorden verstopt. Letterlijk onder een stapel interieurbladen in de onderste lade van haar bureau, waar Robbert nooit in kijkt, figuurlijk in de diepste kelder van haar bewustzijn.

Misschien had ze door de brief alsnog alles moeten opbiechten, op een zeker moment, als dit nieuwe avontuur de illusie zou blijken die het voor haar is geweest. Tot dit moment.

Dan had ze de confrontatie moeten aangaan, vreest ze. Haar blik ging niet voor niets nu al zoekend rond in het publiek, en ze schrikt niet zomaar, telkens als de telefoon rinkelt.

Nee. Het is duidelijk. Toeval bestaat niet. Ze gaat weg, ver genoeg om dit stuk van haar verleden in een kluis te stoppen en de sleutel weg te gooien. Met het voornemen er nooit meer naar te zoeken.

Alleen, ze is doodsbang dat het voornemen zich niet laat kennen en slecht luistert. Net zo slecht als haar dochter Lieke.

‘Wat?’

‘Het gaat echt gebeuren,’ fluistert Robbert in haar oor. Hij kust haar. Uitbundig. Wat maakt het uit. De camera’s roeren zich niet meer, de rode lampjes zijn gedoofd.

Ze lacht.

Toscane. Ja. Daar moeten haar gedachten zich op focussen.

Ze hebben er hard voor gewerkt. De Italiaanse taal perfect leren lezen en spreken, de cultuur bestudeerd, er in de toeristenarme winters wekenlang gebivakkeerd, met Nederlanders én Italianen gesproken die de streek door en door kennen. En ze hebben gereisd. Veel gereisd. Van het bergachtige Rufina naar pittoreske locaties aan de Arno, van de heuvels rond Volterra naar de marmergroeven bij Carrara. Tot hun beider adem tegelijkertijd stokte bij de aanblik van het kleine hotel Molino di Foci, een verbouwde watermolen vier kilometer ten zuidoosten van San Gimignano, in de richting van Colle di Val d'Elsa. Een ware verademing na alle ruïnes.

'Proost,' knikt ze, als de presentator het glas naar haar heft.

Als Robbert haar omhelst komen alsnog de tranen. Tranen van opluchting, opgekropte spanning, maar vooral van geluk. Ze hebben het gered!

Ze gaan.

Het was lang de vraag of, maar nooit waarheen. Robbert is niet alleen een Fellini-fan en fervent chianti-kenner en -liefhebber, hij is bovendien altijd het meest in zijn element als hij in zijn lessen toekomt aan de Etrusken, die volgens hem met hun aandacht voor het individuele, de kunst van het Westen een belangrijke impuls hebben gegeven. Eigenlijk is het jammer dat hij zijn grote liefde, lesgeven, eraan wil geven. En zij? In Italië beleefde ze haar mooiste zomers. Die waren heet, maar ondanks de hoge temperaturen overheerst een groot gevoel van geluk en vrijheid. De vroegste herinnering aan Toscane dateert van haar zesde levensjaar, toen ze haar eerste vriendje kuste tussen de grillige, oeroude takken van een olijfbom. Met haar ouders was ze er voor het laatst toen ze iets jonger was dan Lieke nu is. Onbezorgde vakanties. Tot ze zeventien werd en het gruwelijke...

Een stoot tegen haar arm, ze schrikt op. 'Hé! Lieke? Wat is er?'

'Kunnen we naar huis?' vraagt haar dochter, die niemand als zodanig zou herkennen door de zwart aangezette ogen in het wit geschminkte gezicht. 'Het is hier warm en het stinkt naar zweet.'

'Straks,' zegt ze. 'Nog even geduld.'

Ze zucht. Lieke. In ieder geval één zware dobber, in de vorm van hun dochter, zal naast het geluk op de achterbank zitten als ze afreizen naar hun droomhotel.

De bubbels zijn tot rust gekomen in haar glas. Wat overblijft is een lauwe, bittere smaak.

Wat als de nachtmerries, die haar steeds vaker lastigvallen, haar ook daar achtervolgen? Dat die zich niet laten opsluiten in de kluis? Wat dan?

Toegeven zal ze het aan niemand, voor geen goud, maar nu het vertrek definitief is, nu het duidelijk is dat de contracten getekend zullen worden, juist op dit moment twijfelt ze of de emigratie geen vreselijke vergissing is.

Een langer spel. Daar had hij zich op verheugd. Drie dagen, *trè*, misschien zelfs vier. Of zes, *sei*, dat zou een fantastisch unicum zijn. Zo lang heeft niemand het ooit uitgehouden, maar zijn verwachtingen met deze twee waren hoog gespannen omdat hij vond dat ze een sterke indruk maakten. Jong, maar niet in de onbezonnen betekenis, en volop in elkaar opgaand. Tot dat moment.

Tussen het museum en Casa d' Anchiano zag hij ze voor het eerst, onwennig, de rugzakken zwaar aan de vermoeide lijven hangend. Duitsers, gokte hij, en zijn gok bleek juist, toen ze hem de weg vroegen naar een herberg.

Hij moest toch die kant op, zei hij, terwijl hij langzaam en opvallend de sierlijke groen-wit-rode band om zijn pols draaide. De hoop, de wijsheid en het bloed van de martelaren.

Ze vinden de lokale bevolking altijd aardig en behulpzaam.

Uiterst tevreden met zichzelf scheurt hij met zijn tanden een stuk van de *cinghale* af. De worst van het wilde zwijn. Het maakt zijn lippen vettig.

De houtskoolschetsen van hun lichamen heeft hij verbrand. Op één na, waarin hij de anatomie van de jongen in de juiste, jeugdige proporties heeft kunnen vatten, meent hij. Warmte stroomde door zijn lijf, toen hij las dat de man met wie hij zich zo verwant weet, in het holst van de nacht lichamen van pas gestorven mensen uit hun graven stal en die thuis ontleedde, en hij vraagt zich af of hij dat voorbeeld moet volgen voor een beter resultaat.

Want de sfeer van deze omgeving, rondom Vinci, waarvan hij had verwacht dat die inspirerend zou werken, is hem tegengevallen, en het onophoudelijke gejammer van de vrouw begint hem mateloos te irriteren. Terwijl hij tot nu toe nog niets bijzonders van haar heeft gevraagd.

Misschien ligt het daar wel aan. Zullen haar ogen kracht gaan uitstralen op het moment dat het erop aankomt, dat het er echt toe doet?

Hij betwijfelt het. Niet dat het hem uitmaakt. Het maakt alles hooguit amuserender, want uiteindelijk blijken ze allemaal hetzelfde. Zielige figuren. Leugenaars.

Het is tijd voor de ultieme test. Eens kijken hoe lang ze het volhouden.

Een donkere, stenen trap. Hij daalt de achttien zwarte treden af die hem naar de kelder leiden, – achttien, dat is perfect – steekt de kaarsen aan en sluit de deur zorgvuldig achter zich. Het gejammer is veranderd in een gedempt snikken. Dom is ze niet, ze heeft inmiddels begrepen dat hij harde geluiden afstraft.

De huid van zijn armen jeukt.

‘Ik begrijp niet dat jullie hier zo graag komen. Luther verachtte de razernij en de gunsten van Rome, en hij veroordeelde het pauselijk wetboek, volgens hem een modderpoel van ketterijen.

Hij ging zelfs zover dat hij in het openbaar een exemplaar van de pauselijke bul in het vuur gooide. Ik bedoel, dat is toch niet echt een goede basis voor een vriendschap, vind je wel?’

Het kaarslicht weerkaatst in haar grote ogen. Groot van angst. Hij glimlacht, en strijkt met de rug van zijn linkerhand over haar wang. Als ze terug wil trekken pakt hij haar kaak stevig vast, waardoor de volle mond in haar rimpelloze gezicht verandert in een vreemde grimas.

‘Ik ben benieuwd hoeveel je van hem houdt,’ zegt hij. ‘Of het genoeg is om voor hem te sterven.’

Zijn Engels is niet foutloos, maar aan de uitdrukking op haar gezicht te zien is zijn boodschap ook ditmaal compleet duidelijk.

Als hij de eerste lijnen heeft gezet breekt zijn staafje houtskool in tweeën en geïrriteerd veegt hij over het gelige schetspapier.

Hij houdt vol. Schetst. Tekent.

De stank in de ruimte wordt zo onderhand ondraaglijk.

‘Kunt u mijn armen iets lossere maken, alstublieft? Ik voel ze niet meer.’

Met lichte walging kijkt hij op haar naakte, rillende lichaam neer. Dat was wit, en mooi, toen ze hier pas was. *La bella donna*. Rein, onschuldig, vlezig. Jammer dat ze het niet beter verzorgt.

‘Kijk,’ zegt hij, het papier boven haar hoofd houdend. ‘Het is een begin.’

Ze reageert niet. Kijkt amper. Haar snikkende geluiden brengen hem in de war. Haar aandacht moet op hem gefocust zijn. Ongetwijfeld ziet zij ook dat hij uiteindelijk geschiedenis zal schrijven met wat hij maakt. Misschien vindt ze het niet goed genoeg.

Zijn moeder huilde en bad 's avonds ook, terwijl hij haar keer op keer liet zien hoe goed hij werd.

'Je moet geen vuisten maken van je handen,' zegt hij hoofdschuddend. 'Dan raak je de lijn niet.'

Hij bukt zich, pakt haar rechterhand en breekt de vingers een voor een achterover, doet hetzelfde met de linkerhand. 'Zo, dat is denk ik beter, en nu recht houden, goed? Houd in godsnaam op met dat gegil. Het enige wat je ermee bereikt is dat je vriend zich zorgen zal maken. En het is slecht voor mijn oren.' De handen raken de witte krijtlijn, al wil ze ze nu niet stilhouden.

Hij zucht. Zo wordt het niet goed.

Het is te donker in de ruimte om te werken, en hij gooit de tekenspullen op de grond.

'Wat denk je,' zegt hij, terwijl hij zich naar haar toe buigt, 'zou hij zoveel van je houden dat hij bereid is voor je te sterven?'

Gepiep. Gejammer.

Hij stelt toch een redelijke vraag? 'Weet je wat? Ik ga het hem vragen. Wacht je even?'

Dertien moeten het er zijn. Dertien torens. Van deze afstand komt Diana slechts tot vijf. Zes. ‘De torens lijken naar de hemel te fluisteren,’ zegt Robbert. ‘Is het voor jou ook meer thuiskomen, hier, dan weg zijn?’

Ze knikt.

Thuiskomen? Ja, eigenlijk wel, als ze er dieper over nadenkt. Tegelijkertijd bekruipt haar een gevoel van weemoed als ze terugdenkt aan de naïeve en jeugdige overmoed waarmee ze ooit de trappen van de Duomo in San Gimignano op krom om gehoorzaam de fresco’s van Taddeo di Bartolo te aanschouwen, om met afschuw te concluderen dat die niets anders dan een berg ellende verbeeldde. En daarna een chocolade-ijsje van haar vader af te troggelen.

Nog steeds is ze geroerd als ze de geur van de oudheid opsnuift, maar ze is zich er nu van bewust hoe de oude, steile straatjes in de zomer zuchten onder het gewicht van de toeristen, die in busladingen vol zijn uitgespuugd bij een van de toegangspoorten. Dat beeld kan haar niet bekoren.

‘Geen *second thoughts*?’ vraagt ze. ‘Na al die jaren voor de klas...’

‘Nee,’ antwoordt hij. ‘Nu ik dit zie helemaal niet meer. De toppen van de torens gaan bijna op in de donker wordende lucht, zie je dat? Misschien bedanken ze de heilige bisschop van Modena, naar wie San Gimignano is genoemd, voor hun behoud. Er waren immers ooit meer dan zeventig torens. Wat moet dat een nog veel imposanter beeld hebben opgeleverd!’

‘Je klinkt als een folder.’ Ze moet lachen om Robberts toenemende poëtische kwaliteiten naarmate ze hun plek van bestemming dichter naderen.

‘Ik zou de wereld willen laten zien hoe prachtig het hier is, iedereen hiernaartoe willen lokken... en dan heb ik het nu alleen nog maar over wat we met ons blote oog kunnen zien. Als ik denk aan al die cultuur, de geschiedenis...’

‘Dan wordt de folder te dik, en lezen de mensen niet meer.’ San Gimignano. Nog zes kilometer. ‘Ze hebben die bordjes nog steeds niet veranderd, is dat je opgevallen?’

‘Bordjes?’

‘Die aangeven hoeveel kilometer het nog is tot San Gimignano. Vlak na de afslag bij Poggibonsi wordt vermeld dat het nog twaalf is, en twee kilometer verder is het plotseling dertien kilometer. Dat is verwarrend, zeker als je voor het eerst komt.’

‘Het is puur Italiaans, liefje, je moet blij zijn dat er überhaupt borden staan, en volgens mij ben jij de enige die dat soort trivialiteiten opmerkt. Ik ben blij dat we er zijn, ik ben hard toe aan een glas wijn.’

‘De batterijen van mijn mp3-speler zijn leeg,’ meldt Lieke vanaf de achterbank. ‘Zijn we er nu bijna?’

‘Schat, gebruik je zintuigen eens iets creatiever. Kijk om je heen in plaats van in de hogere sferen van je gotische muziek te verdwijnen,’ zegt Robbert. ‘Dan had je de torens al kunnen zien en kunnen concluderen dat we er inderdaad bijna zijn. Wist je dat die torens vroeger...’

‘Ik heb toch wel tv op mijn kamer?’ onderbreekt Lieke haar vader. ‘Kan ik RTL ontvangen? Vanavond...’

Ze laat de woorden langs zich heen glijden en probeert de omgeving met de blik van een bewoner in zich op te nemen. In tegenstelling tot eerdere, onbezorgde kennismakingen met deze streek, is ze zich er nu van bewust dat dit Toscaanse, ooit door mensenhanden geregisseerde heuvelland van cipressen, weiden en wijngaarden mooier is voor de toeristen dan voor de inwoners, die zich de seizoenen rond uit de naad werken. Daar is ze zich terdege van bewust en ze is ten volle bereid een echte inwoner te worden, ze is niet te beroerd om flink aan te pakken. Integendeel. Het helpt haar. Het leidt af.

Ze houdt van dit land, van de seizoenen en de historie, en in deze omgeving heeft ze haar allereerste toekomstdroom gekoesterd. Dat die toekomst een luchtbel bleek, die van de ene op de andere dag uit elkaar spatte, dat is niet de schuld van dit afwisselende, en tevens soms zo grillige landschap.

Een paar kilometer voor ze de torens zou kunnen aanraken slaat Robbert links af, een bijna onbegaanbare, hobbelige zandweg in. Elke auto die hier in de droge zomer overheen rijdt krijgt hetzelfde, witgelig doffe uiterlijk. Zelfs nu al laat hun auto een spoor van stof achter.

‘Daar moeten we iets aan laten doen, denk je niet?’

‘Welnee liefje, dat hoort juist bij de sfeer: helemaal afgezonderd, ver weg van de drukte van toeristenstad San Gimignano...’

‘Het kan gasten ook afschrikken.’

‘Ik vind het wel wat hebben, zo’n stofwolk achter je eigen auto, en die kuilen omzeilen. Het heeft iets jongensachtig avontuurlijks, ik word er een beetje baldadig van...’

‘Dûh...’ klinkt het vanaf de achterbank.

Hun eigen hotel. Nou ja, voor het gemak praten ze over hotel, maar het is een agriturismo, een boerderij in feite, ook al heeft hun verbouwde watermolen niet het uiterlijk ervan. Hun gasten kunnen gaan kennismaken met druiven- en olijvenpluk, de verwerking van de typisch Italiaanse producten op het landgoed en ze hoopt op een later moment ook kookcursussen aan te kunnen bieden.

Naast Lieke begint Bobby onrustig te worden. De bejaarde bruine labrador heeft de veertienhonderd kilometers kalm over zich heen laten komen, maar nu pikt hij feilloos hun onrust op en neemt die over, voor zover zijn stramme botten dat toelaten.

Il Sogno, heeft ze het gedoopt. Herdoopt. Molino di Foci klonk mooi, maar ook de naam moet helemaal van hen zijn. Van hen samen. Il Sogno. De droom.

Ongewild begint haar hart sneller te slaan van opwinding. Van spanning. Van trots ook. Ze doet het toch maar mooi, deze nieuwe stap zetten, samen met hem, met Robbert. De enige man die niet afhaakte, die zich niet liet weggagen waar anderen dat op enig moment wel deden.

En ze weet heus wel waarom.

Zodra ze ook maar het minste wilde prijsgeven over die gruwelijke dag, merkte ze dat er afstand ontstond. Ze wilden niets horen, geen deelgenoot zijn van een nare herinnering. Soms keerden ze zich niet meteen af, uit piëteit, maar de verwijdering was telkens een acuut en onomkeerbaar feit. En dan was ze nog lang niet bij het belangrijkste aanbeland, datgene wat ze nooit, nooit aan iemand zou vertellen.

Daarom hield ze haar mond. Toen Robbert haar ten huwelijk vroeg, en zij ja zei, leek het ineens te laat. Ze deed een enkele poging, maar zodra hij dan aandrong, trok ze terug. Ze ontkende vervolgens stellig dat ze iets verzwegen, bang als ze was dat hij zich van haar zou afkeren, zoals die anderen dat vóór hem deden.

In de spiegel van de zonneklep kijkt ze even naar het litteken. Het loopt vanaf de brug van haar neus, een centimeter of twee onder haar oog langs, en het eindigt bij haar linkeroor. Licht met de vorm van haar oog mee gebogen. Ze kan wel zeggen dat ze langer mét dan zonder leeft, en dat ze inmiddels niet beter weet, maar de blikken blijven pijnsteken. En meestal is het juist die verholde blik, die haar raakt.

Ze zucht. Erg, maar niets aan te doen en lang geleden. Eerlijk is eerlijk, ze vond het prettig dat hij naar haar kon kijken zonder die blik van mededogen. Gewoon een ongeluk, dikke pech, maar je laat je er niet door kisten. Bravo! Over en uit. Zaak gesloten.

Hij accepteerde, gelovend in Freud, die zei dat het niet zozeer om de gebeurtenis zelf gaat, maar hoe je ermee omgaat. Langzaam verdween het hoofdstuk uit haar levensverhaal, en soms geloofde ze bijna zelf in een tragisch ongeluk. Ze weigerde zichzelf op te zadelen met nóg meer schuldgevoel. Het enige wat ze hoefde te doen was vergeten en gelukkig zijn. Klaar.

Achteromkijken heeft geen zin, het rijt alleen oude wonden open en niemand wordt er beter van. Daarmee maakte ze ook haar ouders met terugwerkende kracht gelukkig.

Als ze haar hand over de oude marmerstenen van de terrasmuur strijkt, valt er plotseling een last van haar af. Alsof ze al die tijd bang was om wakker te worden, dat het een fata morgana zou blijken te zijn.

Op een van de bovenste traptreden gaat ze zitten. Bijna alles wat ze in haar gezichtsveld heeft, hoort bij het hotel. Het gebouw zelf, de tuin, het terras met zwembad, de schuren, de wijn- en olijfgaarden tegen de heuvels.

Dit is het.

Ze snuift de geur van de belofte op.

De stress van het inpakken is vergeten, de tranen van het afscheid zijn gedroogd. Of alle beslissingen juist zijn geweest? De tijd zal het leren. Maar dat ze hier volkomen los zal komen van wat ze achterliet, dat hoopt ze met elke vezel in haar lijf.

Het irritante, opruiende stemmetje in haar hoofd dat zich wil doen gelden, negeert ze. Er was geen ruimte voor de tweezitsbank die haar het diploma van de kunstacademie opleverde, noch voor alle kleding en fotoalbums. Ook Robbert en Lieke moesten spullen achterlaten. Robbert zijn fotocollectie, met alle afbeeldingen van archeologische vondsten die hij in de afgelopen jaren heeft gedaan, waarbij zijn grote trots bestaat uit de opgegraven sporen van menselijke nederzettingen uit de ijzertijd. Lieke heeft onder luid protest haar immense collectie gemummificeerde spinnen en andersoortige enge onderkruipsels met helemaal geen of juist te veel pootjes aan een vriend toevertrouwd. Haar dochter stond er wel op een fles alcohol en glycerine mee te nemen, zodat ze hier haar verzameling kan uitbreiden met nieuwe exemplaren. Alles wat ze nu niet direct nodig hebben zullen ze later laten overkomen; het plan is om volgend jaar, als ze succesvol draaien, een schuur te verbouwen voor eigen bewoning en dan zullen ze ook meer ruimte creëren voor de veelal nutteloze dingen die hen in hun Houtense huis omringden. Voorlopig nemen zij en Robbert genoegen met de suite, een dubbele kamer boven in de drie verdiepingen tellende toren, en Lieke koos kamer zes, onder in de toren.

Robbert gaat naast haar zitten. 'Het is snel gegaan.'

'Drie... ja, bijna drie maanden. Het duurde wat mij betreft lang genoeg.' Maart. Het voorjaar staat voorzichtig in de steigers. De eikenbomen moeten hun oude blad nog afschudden, er is nog geen enkel teken van nieuwe vruchten aan de olijfbomen, maar de bloesem komt, en ook de brem wil zich niet langer inhouden en toont zijn eerste voorzichtige tekenen van gele uitbundigheid. De lucht ruikt naar nieuw leven en als ze de voorspellingen mag geloven staat hun een hete zomer te wachten, na een extreem koude winter. Ze ademt diep in om zich nog meer één te voelen met de Toscaanse buitenlucht. Alles is hier anders. Het ruikt anders, het ziet er anders uit. Hier overheerst een vrijer gevoel. Veelbelovend, alsof niets onmogelijk is.

'Ik wens ons veel geluk,' zegt hij. Zachtjes drukt hij een kus op haar neus, en slaat een arm om haar schouders.

'Dat wens ik ons ook.' Ze beantwoordt zijn tedere gebaar met een innige omhelzing.

Na de feestdagen heeft ze daadwerkelijk het korte briefje geschreven, met 'Het spijt me, laat je toekomst niet van het verleden afhangen', althans woorden van gelijke strekking. Met het verzoek om haar met rust te laten.

En sindsdien heeft ze niets meer ontvangen. De laatste weken durfde ze zelfs de stapel post te laten liggen, zonder gehaast de afzenders te screenen.

‘Het is een alleszins serieus bedoelde vraag, *si?* *Capisce?* Dus ik zou graag een verstaanbaar antwoord van je willen horen, liefst met een redelijke dosis overtuiging erin verwerkt.’ Hij lacht. Hij is gewend dat hij die opmerking moet maken, en dat die gepaard moet gaan met een soort van bewijs dat hij geen grappen maakt.

Zorgvuldig, op volgorde naast elkaar uitgesteld, liggen zijn gereedschappen. Hij pakt de meest linkse uit de rij.

Niet dat de jongeman kijkt alsof er ook maar de lichtste vorm van humor in de benauwde lucht hangt, ondanks zijn lach, daarnet. Integendeel. Waarom dan geen antwoord waar hij daadwerkelijk iets aan heeft? Het enige geluid wat er uit de keel van de rossige twintiger ontsnapt is een onverstaanbaar gejack.

Wat is er zo moeilijk aan de vraag: ‘Ben je bereid voor haar te sterven?’ Een simpel ja of nee voldoet. In de ogen van deze twee bespeurde hij, toen ze zich een ogenblik bevrijdden van de last van hun rugzakken en zich niet bekeken waanden, een overduidelijke vorm van eeuwige trouw, het soort dat je op huwelijksfoto’s ziet, wat een antwoord toch doodeenvoudig zou moeten maken. Zo zie je maar weer. Vertrouw nooit iemand op zijn mooie blauwe ogen.

Hij begrijpt het wel. Op een eerder moment heeft hij de beide tortelduiven uitgelegd dat de een met het antwoord nee de ander automatisch veroordeelt tot het tiende *strumento*, dat het meest rechts in de rij ligt.

‘Ja.’

Wat? Zei de jongen iets? ‘Pardon?’

‘Ja.’

Het klinkt zo mogelijk deze keer nog zachter, geenszins overtuigd, maar hij zal vandaag niet te kinderachtig zijn. Bravo. ‘Kijk eens aan. Zie je wel dat het niet zo moeilijk is?’

De finale kan beginnen.

‘Je vriend heeft ja gezegd.’

Hij maakt foto’s van haar lichaam. Het oogt bijna versteend, zo bleek en blauw doorschijnend is haar smoezelige huid intussen. Haar gezicht is lelijk, van pijn vertrokken, als hij de metalen ringen losmaakt waarmee haar handen en voeten waren vastgeketend. Hij moest de armen flink uitrekken. Misschien is hij niet secuur genoeg geweest met het uittekenen van de cirkel.

Nee. Dat is uitgesloten. Haar armen waren te kort in verhouding tot haar benen. De verwachting van het ideale menselijk lichaam, gebaseerd op een pentagon met de verhouding 1:1,618 van de gulden snede, zoals de Man van Vitruvius, is natuurlijk ook te veel verwacht van een willekeurige toerist.

Hij krabt de huid van zijn bovenarmen om de jeuk te stoppen. De ruimte hier is te vochtig, niet goed voor zijn gestel.

‘Kom maar,’ zegt hij. ‘Nu niet aanstellen, hij is vast blij om je te zien, nadat hij je zo lang alleen maar heeft gehoord. En hoe, nietwaar?’

Ondanks zijn aandringen staat ze niet op. Het lijkt erop dat ze pogingen doet, maar die zijn amper serieus te noemen. Als hij haar aan haar lange krullen meesleurt, blijkt ze wel degelijk te kunnen kruipen. ‘Een mens is altijd tot meer in staat dan hij denkt,’ zegt hij. ‘En houd op met dat gegil. Wat moet je vriend wel niet van je denken. Straks trekt hij zijn ja in, en dan ben jij aan zet, begrijp je, het is in je eigen belang dat je meewerkt.’

Op de momenten dat hij haar met rust liet, had ze meer moeten doen aan de verdieping en verrijking van haar geestelijke vermogens, dan had het lichamelijk minder effect gehad op haar gesteldheid. Werken aan de verfijning van haar zintuigen bijvoorbeeld, daar leent deze plek zich uitstekend voor. Nadenken, zoeken naar de zin van de dingen, is op zijn minst even nodig als ademen. Het zit er meestal niet in. Ze komen hier, vervuilen de lucht en zijn land, consumeren, beledigen de historische plekken met hun in potsierlijke legging en joggingpak gestoken onwetendheid, en vertrekken alsof niets zou zijn veranderd. Als ze al vertrekken! De onnozele zielen die we toeristen noemen. Ze komen niet verder dan ‘*grazie*’ en ‘*si*’, en de allerergste roodverbrande vethuiden roepen goedendag in het Spaans, ongegeneerd hun

lichaamvullende tattoo's tonend, of je het nu wilt zien of niet. 'De mens vernietigt alles wat er gecreëerd is,' zegt hij. 'Dat voorspelde Da Vinci al, en die profetie is heden ten dage meer dan ooit waarheid geworden. Als iedereen, zoals jullie, ons mooie land bezoedelt met onaangenaam gedrag in het openbaar, zomaar op straat loopt te eten en te drinken, ik vraag het je, waar eindigt het! Zo. Kijk eens aan. Was dat nou echt te veel gevraagd?'

Met een felle schreeuw, die zeer doet aan zijn oren, valt ze opzij, zodra hij haar loslaat. Waarna ze verwonderd, misschien zelfs verwilderd, om zich heen kijkt. Haar ogen worden nog mooier, nog groter, als ze haar vriend ziet. Vervolgens begint het gejammer opnieuw. Nu maakt hij er korte metten mee. Hij moet om zijn gehoor denken. Voor alle grootse dingen die nog voor hem in het verschiet liggen, moet hij onbeschadigd en in goede vorm blijven. Zodat hij niet, zoals Leonardo, bezwijkt aan een beroerte en verlamd raakt. Nee, hij is voorbestemd om nog veel belangrijke zaken tot een goed einde te brengen. Hij plakt haar mond met een stuk tape af, nadat hij er een zakdoekje in heeft gepropt. Haar eigen zakdoekje, met vrolijke blauwe bloemetjes erop. De jongen houdt gelukkig zijn mond. Die is slimmer. Denkt hij. Een moment geniet hij van de stilte. Met een tweede stuk tape bindt hij de handen van het meisje op haar rug vast.

Hij takelt de jongen naar beneden. Bij het losmaken van de armen houdt ook dit witte exemplaar het niet stil. Hij ziet het door de vingers, voor deze keer. Zijn schouders, de schouderbladen en sleutelbenen, zijn ongetwijfeld op een goed moment gebroken toen hij hem omhoog sjoerde. Even later zitten de twee met de ruggen tegen elkaar. Als ze willen kunnen ze misschien elkaars vingers vastpakken. Het meisje houdt haar benen zo dicht mogelijk tegen zich aan, alsof ze in foetushouding terug zou willen, de jongen heeft schijnbaar alle schroom laten varen en zit met zijn knieën wijd uit elkaar in kleermakerszit. Het voorheen zo krachtige geslachtsdeel van de jongen – hij was zelfs een moment jaloers – is verschrompeld tot een nietszeggend, zielig gedrocht.

Genietend van de laatste fles illegaal gestookte grappa vermaakt hij zich bijna de hele avond met het stel, dat wonderbaarlijk lang de ja volhoudt. Zowel hij als zij.

Hij maakt foto's van de trillende lijven, en ook van de handen van de jongen, die bij vlagen zo intens samenballen, tot vuisten worden gedrukt, dat het bloed eruit loopt. Die van het meisje zijn ongeschikt. Opgezwollen, lelijk.

Pas bij de vijfde beproeving gaat de jongen overstag. Als eerste. Op dat mooie, gedenkwaardige moment van overgave maakt hij opnieuw foto's, en terwijl de flitslamp in hun ogen reflecteert prevelt hij op zachte, gepaste toon: 'Talrijk zijn de smarten van de goddeloze, maar wie op de Here vertrouwt, die omringt Hij met goedertierenheid. Verheugt u in de Here en juicht, gij rechtvaardigen; jubelt allen, gij oprechten van hart.'

De stand is hiermee drie tegen twee voor de vrouwen en hij had bij deze twee eigenlijk de jongen als winnaar getipt. Het verbaast hem echter niet dat de vrouw zich laat kennen als het sterkere geslacht. Zij is niet voor niets aangewezen om het kind te baren.

Gemiddeld geven ze hun leugenachtige aard prijs bij het zesde onderdeel van de finale en niemand heeft tot nu toe nummer tien gehaald, hoewel vorig jaar een vrouw dicht in de buurt kwam.

Helaas, als de jongen het bewustzijn verliest, houdt ook het meisje geen stand, en haar ja verandert bijna geluidloos in een nee. Ze is uiteindelijk toch niet bereid voor hem te sterven. Leugenaars zijn het, stuk voor stuk, en ze verdienen het niet zijn land te bevullen met hun treurige levens.

Voelen ze aan dat het alleen een kwestie van tijdrekken is? Zeggen ze uiteindelijk nee, omdat ze het einde verwelkomen als een oude vriend?

Misschien moet hij ze de volgende keer iets meer hoop geven. Wie weet maakt het hun ogen nog interessanter.

Hij pakt zijn scheermes en scheert de hoofden van de twee kaal. Vervolgens wast hij hun gezichten, vooral rond de ogen, en borstelt de wenkbrauwen.

Ze lijken het amper te merken.

Zelfs het naar binnen gieten van een paar slokken van zijn kostbare grappa helpt niet, de jongen sputtert nog even en dan lijkt het licht bij hem definitief uit de ogen te verdwijnen.

Nu opletten. Nu komt zijn moment suprême.

In uiterste concentratie observeert hij de jongen. Een close-up van zijn gezicht, zijn ogen. Hij maakt opname na opname, in een poging het heilige moment vast te leggen waarop het licht uit de ogen verdwijnt.

Het geeft hem een ongekend en niet te evenaren machtsgevoel.

De controle over leven en dood.

Met veel geduld perst hij nog een halfuur vermaak uit het meisje, ook al lijkt ze eerlijk gezegd meer suf en afwezig dan dat ze nog daadwerkelijk pijn voelt. Maar ook het moment dat het leven uit haar vloeit bezorgt hem een groots en intens besef van de macht die hij van nature in zich heeft. Hij maakt opname na opname met verschillende sluitertijden, tot de ogen koud en dood in het niets staren.

‘Een muis werd in zijn hol belegerd door een wezel, die met ijzeren geduld zijn kans afwachtte.’ Hij tilt het lichaam van het meisje op, draagt het op zijn rug de keldertrap op, en legt het buiten neer. ‘Wanhopig gluurde hij naar het bloeddorstige dier dat hem opgesloten hield. Gelukkig voor de muis kwam er een kat langs, die de wezel besprong en hem met huid en haar opat.’ Het kost hem meer moeite om het lichaam van de jongen de kelder uit te slepen. Hij gooit het in een gat dat hij gisteren al heeft gegraven, vult het met zand en herschikt de bladeren en de takken, zodat het weer lijkt alsof hier in jaren niemand is geweest. ‘De muis dankte Jupiter voor zijn tussenkomst en offerde een deel van zijn voedselvoorraad aan de god. Daarna verliet hij zijn hol om van de herwonnen vrijheid te genieten.’ Het lijk van het meisje voelt licht op zijn sterke schouders. ‘Die was hij meteen weer kwijt, en zijn leven ook, want buiten werd hij onmiddellijk door de begerige kat gegrepen en verslonden.’ Hij loopt met haar op zijn schouders, tot haar lichaam stijf wordt. Dan verwijderd hij haar tanden en haar vingertopjes, en legt haar lichaam voorzichtig in de goede houding: de benen iets gespreid, niet te wijd, want dat lijkt absurd, de armen als Jezus aan het kruis, en dan een stukje omhoog, zodat de bovenkant van de handen op gelijke hoogte is met de bovenkant van het hoofd. Als hij tevreden is over het resultaat duikt hij de rivier in. Het water is kouder dan hij had verwacht, maar het maakt hem nuchter, en het wast hem schoon, schoon als een onschuldige baby die smacht naar moeders warme schoot. Hij heeft nog net genoeg geld voor een benzinetank vol naar zijn huis in de heuvels bij de dertien torens. Ooit waren dat er vierenzeventig. De mens vernietigt alles wat er gecreëerd is.